

ACC. N:R M. 10503: 1-24.

Landskap: Skåne Upptecknare: Agnete Vils, Lund
Härad: Tråsta Berättare: olika personer; se uppteckn. bladens baksida!
Socken: Munkås Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: 1947 Född år _____ i _____

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-24. Lu F 59

ACC. N:R. M. 10503:1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Agnete Vils
 Härad: Prosta Adress: Blekingsv. 3 G. Rind.
 Socken: Munkarp Berättat av: Lars Persson
 Uppteckningsår: 1947 Född år 1859 i Vyrup

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygdén.

Laga skifte in födes här 1843-44.

Det finns inga officiella byar kvar här i trakten.

Varje 1:a maj håller vi bystämma. På morgonen kl. 7 träder äldermännen i byakörnet (förr var det kl. 6.) Pryllogei samles och dröfian byns angelägenheter.

På förmiddagen efter bystämma håller männen gille och efter middagen budar de sina lustar, som då går till byagille.

Fylldbyn M. an-
tagligen.

Om någon för dömdes av stannan
att bota gäldade böterna öl eller brännvin.
Vår någon djur varit framme och tagit
barn el. dylikt frän någon gick äldre-
mannen ut i byn och knäde i kornet
och så ramlades byalaget med gevär.
Denna sed upphörde för 50 år sedan
Kälåsen här var mera traditionsbunden
under förra seklet. Bönerna hade stora
gillesleg vid fullmåne; denna sed borde kvar
in på den nya seklet, men dog slut i
och med världskriget och genom det stora
världskrigets runnningar har de försvunnit
alldeles.

Någon speciell för den här trakten är
att det för aldrig förkom några räse-
gångar. Man stånkte eller annars aldrig
varandra. Om det uppkom någon tråk

skäddes man nu varandra och druck skden
en frimingskäl varpi saken var niagerad.

Vi hade en sorts fjurförning här,
d. v. s. en bonde i Tranarp hade en fjur och
hit gick bönderna gå med sina kor.

Söngs-arealen hade minsthal betydligt
skden föra sklen.

Vid skelski fter blev det en bryning
mellan gammalt och nytt i fråga om kläderna.
Under föra århundradet hade man allmän
vårt tyg till kläderna i hemmet och tjäls tyg
dem. Varje kvinna värde och spann tjäls.
Men just kring skelski fter kom de hemvärda
kläderna alldeles ur mode.

Åren 1868-69 rone många till

Amerika. De reste då huvudsakligen med
segel fartyg. Det var huvudsakligen från Jättige
torparhem som utvandringen skedde; de flesta
av dem fick det omgärdet bra i Amerika.

Utvandringen in i naturen upphörde på
småningom. I min barndom utlånades hela
deras lön ut i natura. produkter och kläder.
Omkring 1870 fick de inte längre kläderna utan
i stället pengar. På den tiden hade man så
lite pengar att man blev naturligt värdesatt
den mer och var betydligt sparsammare.

Innan vi fick någon handelsbod här
i trakten för Jöns Nilsson till Umeå och hemifrån
varn, som han sålde här. Det började han med
redan omkring 1850-60-talet. Omkring år 1882

uppräntades riktig handelsbod av Anders
Persson.

I min hem hade vi tapeter över all-
ntom i daglig stugan. Där var det vitkalkade
väggar, som målades varje år. Omkring
år 1900 började man allmän tapetsera alla
rummen.

I min allra första barndom hade vi
fiskerlampor. Det var en stor högtidsdag när
vi fick den första fotografen.

De möbler man ännu hemifrån behövde man
hela livet och sedan gick de i arv till barnen.

Stemma hade vi smäljande kall fört vid
skolskjulet. Tidigare användes bara järngrytor
vi är alla nu en stor fjärr som stod mitt
på borden. Ungefär 1885 började vi använda tallrikar.

I min barndom fanns ingen köks spis.
Vi hade en avlång spis nästan stekugn. Den
hade murats på ett gjuteri i KÖN omkring år
1868.

Kalasen har förändrats mycket. Särskilt
minns jag våra kardegillen. Man arbetade mycket
mera för, då vi var kalasen så viktiga av-
bröt. Pigorna satte och spann till långt in på
nätterna. Men det tog knä när västgöarna
började komma ner till våra hästar och sälja
färdiga tyger.

Den första tidning vi hade var Malmö
Nya Allenda. I min hem hade vi den
sedan år 1865; men det förekom ingalunda
tidning i varje hem.

Man var i allmänhet mycket nogga

med att barnen skulle lära sig läsa.

Muntlig tradition dock vanlig är.
Ofta hade man en stund med oss barn i
skymningen då hon såg och berättade för
oss.

Barnen i folkskolan är tydligen
nu ännu i min barndom. Man tyckte inte
om sina lärare; röringen skrämde barnen och
dei ständiga böter gjorde dem djäls vildiga.
Dei var inte så ovanligt att man gick över
till längre skolor. Brista tog de som ville läsa
vidare, plats i staden och gick dei på afton-
skola.

Folk var flitigare kyrkosökare för.
Men dei är nog knappast så att folk är

mindre religiösa nu. Raidion har spelat
en stor roll härvidlag, den har nog bidragit
väsentligt till att avfolka kyrkorna. De är
bekvämare för de gamla än sina hemma
i värmen och lyssna till gudstjänsten än
att sitta i en kall kyrka.

I min barndom var jag ofta med om
husföreläsningar. Man samledes några familjer i en
gård och då kom prästen och höll föreläsning i
Luthers Katekes.

Barnen döptes huvudsakligen i kyrkan
endast om väderet var dåligt kom prästen
hem och döpte.

Begravnings sederna har förändrats
lite sedan min ungdom. Då hade man

1
jmf. s. 12.

ACC. N:R M. 10503:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ingen likvagn; den døde bars på en bår.
Ses som hade hästar och vagnar ändades
till begravningen. Man begrav alltså fortfarande
döda på söndagarna

Bönderna hade en sinfällig höy-
konjunkturs-tid under första världskriget. Men
den hann aldrig medföra några ändrade lev-
nadsvanor för bönderna blev snarare dåliga igen.

ACC. N:R **M. 10503:10.**

Landskap: *Skåne*
Härad: *Norra*
Socken: *Munkarp.*
Uppteckningsår: *1947*

Upptecknat av: *Agnete Vilo*
Adress: *Blekinger. 3 f. dand*
Berättat av: *Kyrkorend. K.-P. Nilsson*
Född år *1872* i *Kaglaråke*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden.

Det finns inga otkiörade byar kvar här i trakten.

Vi har ännu kvar byastämman. Varje 1:a maj hålles stämman. Byfogden bjuder då på gille efter stämman. Den gamla seden att bläsa i byahornet på morgonen för att sammankalla byalaget lever också kvar.

Jordbruksförbättringarna infördes här i och med de nya jordbruksredskapen som började införas omkring sekul-

Skriv endast på denna sida!

skiftei

Kalasvite har vi alltid varit här
och man kan nog säga att det förekommer
än.

I min ungdom värde man alla
kläder i hemmet och tygde dem och så
själv. För år 25 år sedan började det
komma av bruk. Man kunde då köpa
färdiga tyger till ganska billigt och det
intet lönade sig att väva och tyg den
själv.

Skräddaren Andreas Persson satte
upp vår första handelsbod i Höglassåle
år 50 år sedan.

Betalning i natura började upps-
höra kring slutet av skiftei men har ännu inte
tagits alldeles slut.

I min hem hade vi öppen spis i

köket med en järnspis vedvid.

Den nuvarande traditionen var mest vanlig. De gamle berättade för barnen; det var främst sälspråk och man läste några böcker.

And berättade
de?

Lärarna var stängare mot barnen när jag gick i skolan än nu. Då hade man respekt för sin lärare. Det hände nästan aldrig att någon gick över till högre skola.

Jag var med om husprisen här. Det var inte bra alls.

Begravningarna var väl för som de är nu. Kanske kalasen var större då.

Barnen döptes i sin ungdom antingen i prästgården eller hemma, aldrig i kyrkan. Man hade ofta stora kalas efter

jmf. b. 5.

ACC. N:R M. 10503:/3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

dopet.

Väktersvaktarna har inte alls
spelat några nor bär. Det är en hög-
tyrklig Rekt.

ACC. N:R **M. 10503:14**

Landskap: Skåne
Härad: Frosia
Socken: Munkarp
Uppteckningsår: 1947

Upptecknat av: Ognele Vils
Adress: Blekinger, 3 b. Lund
Berättat av: Fru Emmette Nilsson
Född år 1871 i Åaglasåte

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden.

Vi har inga officiella byar här i trakten.

Officiellt hålles bysamman i Åaglasåte enligt gammal sed. På morgonen den 1:a maj träffar man i bybornes och på sammanträdet bysamman. Sedan binder bygden på kalas hemma hos sig.

Henslöst var mysket allmän-
nare i min ungdom. Varje flicka
skulle själv väva och sy sin egen hem-

Skriv endast på denna sida!

gifi och alla sina segra kläder. Bruket
att spinna väva och sy kom ur bruk i
början av 1900-talet. Man kunde då skaf-
fa färdiga kläder till ganska billiga
priser.

I köket hade vi en öppen spis och
en järnspis.

Så länge jag kan minnas har vi
haft daglig tidning. Man läste väl alla
böcker. De vuxna berättade mycket för oss
barn på kvällen.

Jag minns den första handelsboken
som kom hit. Det var nog år 1897 och
den startades av en skräddare Andreas
Persson.

Hälsn har jag bara varit med om
ett. Det var år 1880-talet; prästen
kom hem och höll hela familjen och

ACC. N:R M. 10503:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hänarna samti grannarna. Efter frihörs-
var dei stori kalas.

Barnen döptes antingen i präst-
gården eller hemma.

Växelskänslerna har inte betygt
något här. Deira är en mycket högkypelig
här.

ACC. N:R **M. 10503:17**
Landskap: Skåne
Härad: Prosta
Socken: Mönkarp
Uppteckningsår: 1947
Upptecknat av: Ognele Vib
Adress: Blekisgrö. 3 b. Lund
Berättat av: Nämnden an Hans Persson
Född år 1879 i Maglaråre

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vår den nya tiden kom till bygden.

I min årg har jag ett protokoll
över införandet av lagskifte och tjern-
manskyvmingar för min hemman a n: r 11
Maglaråre. Endast dessa infördes lagskifte
i tre omgångar, nämligen 1839, 1840
och 1844.

Det finns inga skriftade byar kvar
här.

Byahövsten finns hos Olof Jonsson på
Maglaråre n: r 5.

Byalag och byastämman lever ännu
kvar här. Några föreningar har också

Skriv endast på denna sida

inte ersatt byalaget, men detta har om-
känd en Tröskförening och en Spirförening.
Av dessa är Spirföreningen äldre; den
bildades för ungefär 40 år sedan medan
Tröskföreningen är 30 år gammal.

Kalssrotte har inte funnits här i
min tid.

Jordbrukets förbättringar började
införas här på 1870-80-talet. Det första
som fick någon betydelse var att man
började med rotfrukter. Min fader Augusti
Persson började tillsammans med en granne
vid namn Peter Darceé införa odling av
morötter till kreatursföda. Denna närings-
rika föda till kreaturen resulterade i bättre
och mera mjölk.

Min fader och Peter Darceé köpte
tillsammans med Ernst Beplund den

Första gräskärlingsmaskinen här i trakten skaf
efter denna nyhet började man med
vår - vinter - reie omläggningen av jorden
skedd omkring år 1885. Först sådde man
inte klöver, dei började man med om-
kring år 1875.

Så måningom började man odla
vid denna tid odla nyp karr, backa
och bräuna dessa.

Dikning in fördes ungefär vid
samma tid.

Dei första nya jordbruksredskapen
av någon betydelse som jag erinrar mig
var en järnplog, som min far köpte
år 1870.

Vid denna tid började man gå
in för att utvidga åkerarealen. Bångarna
odlades nyp. Vångarna odlades nyp

för omkring 70 år sedan.

Lönungen blev nu större i förhållande till öfriga isägar.

Omkring 1840 skiftet slutade en del med mindre löande arbete för att ägna sig åt mera inkomstbringande sysselsättningar. Många av dem var småbrukareverkare och då ortens befolkning slutade att göra beställningar hos dem eftersom de kunde köpa de förtida varorna billigare var de för frugna att söka sin rikedom på annat håll. Oftast gick de då över till industrierna.

Vi hade fortfarande några småindustrier här. Den mest betydande var kornstensbrukning. Träsko-tillverkningen var vanlig. Min far var en mycket kunnig skomakare. Vi hade också några rock-

varare.

I min ungdom började de gamle slen i skogen som bisyssla. Men så snart industrierna började saga arbetskraften till sig upphörde dessa mindre lönande småindustrier.

Immigrationen fick aldrig någon större betydelse här.

Betalning in natura upphörde helt för fjörå åren. Potatis, vete och råg mäteralades som lön ända till det nya löneavtalet kom 1946. Det började upphöra redan i slutet av fjörå århundradet.

Den fjörå handelsboden här i Naglasäte upprättades år 1885 av skräddaren Andreas Persson. Det var bara en liten kryddbod, så den medförde inga förändring

är i levnadsvanorna.

Den första förändringen i fråga om
böräderna var att man slutade använda
lera till bäningslängorna.

För 60 år sedan började man med
målning och röd färgning till böräderna.
Det var en reell praktisk detalj åtgärd,
de blev då mindre kalla och dragiga.

Jag minns från min ungdom har
den äldre möbleringsplanen förändrades
successivt omkring schelkigt. Först
försvann de raggfästa bänkarna och
gäsbänkarna. Den öppna spisen i
köket ända till för 20 år sedan då jag
skaffade köksspis. Med den följde också
nya husgeråd.

I min hem hade vi bara tapeter
i ett rum, i det andra blåmålade

väggar och där Jannis målade speglar.
Detta rum var fjnrummet och kallades
fjnsalen.

Kalasen har sedan min ungdom
fjndrabs betydligt. De gamla traditionella
gillena har faktiskt fjnrunnit helt och
hållet. Min ungdoms roliga julagillen
finns inte alls mera.

Fjndervagnen skaffade vi fjn
ungefär 70 år sedan.

Den fjnda dagliga tidning vi
hört i min hem var Malmö Nya All-
heanda. Jag har bevarat dei fjnda exemplar
vi vi fick och dei är daterat 13 april 1878.

Skofstiken minns jag ^{fjnd} sedan min
barndom. De var mycket besvärliga.

Begravningskalasen var mycket stor
fjnd än nu. Då skulle hela släkten och

ACC. N:R M. 10503: 24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bekanshetskretsens undfägnas på bästa
sätt.

Bäckerbrödsorna har inte fått
någon framgång här. De här har
alltså varit en höjkyrklig bygd och
söndagarna har hållits i helgd. Man
gick regelbundet i kyrkan för.